

Ministerstvo práce a sociálních věcí
odbor rodiny a ochrany práv dětí
č. j.: 2013/33463-211
V Praze dne 15. 5. 2013

Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění

Účelem dohody o výkonu pěstounské péče, případně správního rozhodnutí o právech a povinnostech osob pečujících a osob v evidenci, je zajištění pomoci pěstounům a dalším osobám pečujícím o děti na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů klade značné nároky na osoby, které do péče dítě převzaly, a je třeba jim věnovat pozornost z hlediska poradenské činnosti, ale také jim konkrétně pomáhat při řešení běžných problémů v oblasti sociální, výchovné apod.

Dohody mají přispět k posílení pomoci a podpory náhradním rodičům. Tato podpora se má zaměřovat především na oblasti, které jsou specifické pro péči o přijaté děti, poskytované služby tedy mají být zaměřeny primárně na potřeby, které náhradní rodiny a jejich děti mají proto, že se jedná o děti, které vyrůstají v náhradní rodinné péči. Nejedná se tedy primárně o potřeby, které mají všechny děti (volnočasové a zájmové aktivity apod.), ale o zájmy a potřeby, které **vyplývají ze specifík náhradní rodinné péče.**

Je proto třeba důkladně vyhodnotit individuální potřeby všech svěřených dětí a na základě tohoto vyhodnocení navrhnout a v dohodě sjednat služby, které budou na tyto potřeby reagovat. Poskytovaná podpora a pomoc je především prevencí selhávání náhradní rodinné péče, má tedy předcházet vzniku situací, které vedou k odchodu přijatého dítěte do dalšího výchovného prostředí. Z tohoto hlediska je třeba také hodnotit smysluplnost poskytované služby a využití státního příspěvku.

Především je třeba se zaměřit na podporu schopností osob pečujících / v evidenci naplňovat potřeby svěřených dětí v následujících oblastech:

- Zpracování traumatu a ztráty u přijatých dětí – ztráta biologických rodičů (i v případech, kdy s nimi dítě nikdy nežilo), odloučení od dalších blízkých osob, týrání, zneužívání apod.
- Navázání bezpečné vztahové vazby s pečující osobou – techniky na podporu attachmentu apod.
- Práce s důsledky poruch attachmentu – dá se předpokládat, že pokud dítě strávilo alespoň část svého života v ústavní péči, bude v oblasti navazování vztahů potřebovat intenzivnější podporu.

- Identita dítěte – zejména ve vztahu k rodičům, svému původu apod.
- Vztahy s rodiči a dalšími blízkými osobami – i v případě, že dítě s těmito osobami není v kontaktu, v jeho životě mají určité místo a je třeba toto téma s dítětem otevřít a pracovat s ním.

Dohoda o výkonu pěstounské péče ve smyslu § 47b zákona č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSPOD), je **veřejnoprávní smlouvou**, upravenou obecně v části páté správního řádu. To znamená, že ty otázky, spojené s úpravou dohod, které nejsou upraveny v ZSPOD, se řeší podle správního řádu. V případě, že ZSPOD některou otázku řeší odchylně od správního řádu (např. definici subjektů uzavírajících dohodu na straně veřejné správy, úpravu zrušení veřejnosprávní smlouvy na základě výpovědi dohod apod.), má přednost úprava obsažená v ZSPOD. Na dohody o výkonu pěstounské péče kromě speciální úpravy v ZSPOD a obecné úpravy části páté správního řádu vždy dopadá též úprava části první správního řádu (základní zásady činnosti správních orgánů) a přiměřeně se též použije část druhá správního řádu (obecná ustanovení o správním řízení), a to zejména z hlediska procesních aspektů uzavírání dohod. Pakliže by některou otázku nebylo možno řešit ani podle speciální úpravy ZSPOD, ani podle obecné úpravy správního řádu, platí podpůrně i pro úpravu dohod o výkonu pěstounské péče občanský zákoník s výjimkou ustanovení o neplatnosti a odporovatelnosti právních úkonů, odstoupení od smlouvy, o změně v osobě stran a ustanovení o započtení (viz § 170 správního řádu).

1. Okruh účastníků dohody

Okruh účastníků dohody je zákonem taxativně stanoven v § 47b odst. 1 a 4 ZSPOD. Stranami dohody jsou pouze orgán resp. subjekt veřejné správy (případně osoba pověřená výkonem sociálně-právní ochrany dětí) na straně jedné a osoba pečující / v evidenci na straně druhé, byť se obsah dohody zprostředkovaně, nikoli však přímo, může dotknout i dalších osob (v první řadě dítěte, jeho rodičů a dalších osob dítěti blízkých), jež však stranami dohody (stejně jako účastníky správního řízení a adresáty rozhodnutí) nejsou.

Osobou pečující se pro účely uzavírání dohod rozumí:

- pěstoun
- osoba, které bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče
- osobně pečující poručník
- osoba, která má dítě v osobní péči a zároveň probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte.

Osobou v evidenci se rozumí osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Osoby pečující / v evidenci uzavírají dohody s:

- obecním úřadem obce s rozšířenou působností příslušný podle místa trvalého bydliště osoby pečující/ v evidenci,
- jiným obecním úřadem obce s rozšířenou působností,
- obecním úřadem,
- krajským úřadem,
- pověřenou osobou.

(dále jen poskytovatel)

2. Práva osob pečujících a osob v evidenci

Ustanovení § 47a odst. 2 ZSPOD upravuje práva osob pečujících a osob v evidenci (např. právo na preventivní a poradenskou činnost, pomoc při zajištění osobní péče o svěřené dítě) a povinnosti těchto osob (povinnost spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany, umožnit provádění dohledu nad výkonem pěstounské péče, povinnost zvyšovat si odbornost, povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami jemu blízkými atd.). Je žádoucí, aby v dohodě o výkonu pěstounské péče nebo ve správním rozhodnutí byla individuálně specifikována práva a povinnosti osoby pečující a osoby v evidenci při výkonu pěstounské péče. Pro zabezpečení kvalitní péče nepostačuje obecná zákonná úprava práv a povinností pěstouna obsažená v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Každá pěstounská péče vyžaduje individuální přístupy a řešení, a proto je nutné konkretizovat pomoc a podporu osobám pečujícím / v evidenci, kterou jim bude poskytovat orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřená osoba. Ačkoli je dítě umístěno v pěstounské péči, zůstává pod ochranou státu, proto je nutné zajistit fungující systém doprovázení, podpory a následného vzdělávání pěstounů a sledování výkonu pěstounské péče. Ostatní ustanovení týkající se oprávnění osob pečujících a osob v evidenci jsou nabídkou ze strany správních orgánů nebo pověřených osob, a je na konkrétní osobě pečující nebo v evidenci, zda tuto nabídku využije či nikoli.

2.1. Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě

Tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče

- po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké,
- při narození dítěte,
- při vyřizování nezbytných osobních záležitostí,
- při úmrtí osoby blízké.

ZSPOD předpokládá zajištění pomoci při zajištění osobní péče o svěřené děti za předpokladu, že osoba pečující nebo osoba v evidenci není schopna osobní péči v potřebné míře zajistit. Záleží tedy nejen na tom, zda nastane okolnost uvedená v § 47a odst. 2) písm. a) ZSPOD, ale je třeba vzhledem k věku dítěte, jeho rozumové vyspělosti, schopnostem, zdravotnímu stavu a dalším okolnostem posoudit, zda je třeba zajišťovat osobní péči. Např. v případě dětí, které dochází do školy, není třeba zajišťovat osobní péči po dobu, kdy jsou děti ve škole nebo ve školní družině.

Také v případě, že se jedná o manžele, nastupuje nejdříve povinnost druhého manžela podílet se na péči o svěřené dítě (§ 45c odst. 1 a § 33 zákona o rodině v platném znění).

Realizaci tohoto práva osoby pečující a osoby v evidenci je třeba vždy provádět citlivě a v zájmu dítěte a zvážit zejména u nejmenších dětí formu zajištění této pomoci a výběr osoby, která bude o dítě pečovat.

Je vhodné předem dohodnout režim, v jakém budou osoby pečující nebo osoby v evidenci o tuto formu pomoci žádat, s jakým předstihem apod. Dále je třeba určit, jakým způsobem budou dítě předávat a přebírat a na jakém místě. Je možné s osobami pečujícími / v evidenci dohodnout úhradu za stravu (případně ubytování) dítěte po dobu, po kterou bude v péči dle tohoto ustanovení. Výše úhrady by měla odpovídat obvyklým cenám v daném místě. Osoby pečující / v evidenci jsou odpovědné za předání informací o dítěti, které mohou mít vliv na průběh péče – např. informace o zdravotním stavu, specifických potřebách dítěte apod.

Krátkodobou péči mohou poskytovat např.:

- osoby blízké rodině,
- komunitní a mateřská centra,
- jiné pěstounské rodiny,
- dobrovolníci,
- pracovníci subjektu, se kterým je uzavřena dohoda (tuto péči může subjekt poskytovat více rodinám),
- mateřská školka či jiné obdobné zařízení (dětská skupina, soukromá školka atp.),
- „paní na hlídání“ (může ji mít osoba pečující/v evidenci již nasmlouvanou nebo ji nasmlouvá subjekt uzavírající dohodu pro více pěstounských rodin) apod.

Pro zajištění této služby není nutné využívat jen pověřené osoby, ale je třeba dodržovat předpisy týkající se daného typu péče.

Subjekt, který s osobou pečující / v evidenci uzavírá dohodu, na kterou je mu vyplácen státní příspěvek, hradí z tohoto příspěvku službu hlídání – tzn., že si musí např. i s paní na hlídání či jinou pěstounskou rodinou dohodnout formu úhrady. Tato úhrada by měla odpovídat cenám obvyklým v dané lokalitě.

Je žádoucí, aby osoby, které tuto krátkodobou péči o děti poskytují, znaly specifika dětí vyrůstajících v náhradní rodinné péči a byly tedy alespoň v základní míře v tomto směru poučeny a proškoleny (ať již ze strany subjektu uzavírajícího dohodu nebo formou absolvování vzdělávacího kurzu atp.).

Odpovědnost v případě hlídání dětí má vždy ta osoba, která dítě hlídá, tak jako je tomu např. i u vlastních dětí (viz § 422 občanského zákoníku – ten, kdo je povinen vykonávat dohled).

2.2. Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let

Toto ustanovení především dává možnost osobám pečujícím a osobám v evidenci „odpočinout“ si od celodenní náročné a vyčerpávající péče o děti, které mají často velmi komplexní specifické potřeby. Slouží tedy především k psychohygieně osob pečujících / v evidenci. Předpokladem pro realizaci tohoto práva je skutečnost, že osoba pečující / v evidenci skutečně poskytuje intenzivní péči svěřeným dětem, proto není nutné poskytovat respitní péči osobám pečujícím o dítě, které je např. studentem střední školy a ve školním roce bydlí na internátě. Pomoc osobám pečujícím / v evidenci nesmí být v rozporu s potřebami a zájmy svěřených dětí. Zejména u dětí předškolního věku nebo u dětí, které jsou v rodině umístěny teprve krátkou dobu, je třeba vždy citlivě zvážit, jakou formou tuto podporu poskytovat tak, aby nedošlo k další traumatizaci dětí. Pro některé děti bude vhodnější, aby odlehčovací péče probíhala v kratších časových úsecích (např. jen po část dne, jeden den v týdnu nebo o víkendu) opakovaně. Zejména u malých dětí může být vhodnější formou např. hlídání dítěte přes den, odpočinek osob pečujících / v evidenci je tedy zajištěn, ale dítě není pryč z domova přes noc. Je možná také účast dětí na tzv. příměstském táboře (zejména v létě je organizují subjekty jako domy dětí a mládeže apod.). Je tedy zřejmé, že celodenní péče nemusí nutně znamenat, že dítě bude i přes noc odloučeno od pečujících osob.

Nevhodné pro účely odpočinku pěstounů je pak poskytování této péče v rozsahu několika hodin opakovaně každý týden (např. během účasti dítěte na kroužku).

Poskytnutím služby se rozumí samotné zajištění péče o dítě, osoby pečující / v evidenci si mohou připlácet přiměřenou částku na stravu a ubytování dítěte.

Respitní péči je možno zajistit např.:

- pobytem pro děti z náhradních rodin s terapeutickým programem zaměřeným na potřeby dětí v NRP,
- obdobným způsobem jako zajištění krátkodobé péče,

- zajištěním účasti dítěte na dětském táboře v souladu s jeho zájmy a potřebami (nemusí se jednat o výchovně-rekreační tábor pro děti dle § 39 odst. 1 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Lze akceptovat, že si sama osoba pečující / v evidenci zařídí např. pobyt dítěte na táboře či na odlehčovacím pobytu a po subjektu, se kterým má uzavřenu dohodu, bude chtít pouze úhradu. Toto je však vždy nutné v dohodě vymezit a specifikovat a vždy musí být posouzena vhodnost takového pobytu pro dítě. Úhrada musí být přiměřená, nadstandardní služby (např. pobyt u moře) musí osoby pečující / v evidenci hradit (částečně) samy. Vzhledem k výši státního příspěvku je zřejmé, že nadstandardní požadavky z něho nejsou z hlediska účelu a toho, že má sloužit po celý rok, financovatelné.

Nabídka, která je osobě pečující / v evidenci dohodou či správním rozhodnutím dána, nemusí samozřejmě osoby pečující / v evidenci využít. Jde o právo, nikoli povinnost. Je možné dohodnout větší rozsah respitní péče, než je zákonem dané minimum 14 dnů.

2.3. Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců,

Subjekt, který dohodu uzavírá, by měl vyhodnotit potřeby osob pečujících / v evidenci a všech dětí v jejich péči. Zákon zde stanoví minimální rámec odborné pomoci, která má být poskytnuta bezplatně. Jedná se o pomoc **nad rámec poradenství**, které je v rozsahu stanoveném vyhláškou osobě pečující / v evidenci poskytováno obecním nebo krajským úřadem nebo pověřenou osobou. V mnoha případech bude třeba odbornou pomoc zajistit v intenzivnější podobě, pak není vyloučena finanční spoluúčast osob pečujících / v evidenci na hrazení nákladů odborné pomoci.

Tuto odbornou pomoc může zajistit sám subjekt, který dohodu uzavírá (např. prostřednictvím svého psychologa, terapeuta, supervizora apod.) nebo osobě pečující / v evidenci a svěřenému dítěti či dalším dětem žijícím v rodině domluví u příslušného odborníka možnost konzultací v potřebných intervalech. Může se jednat o odborníka působícího u pověřené osoby či sociální nebo jiné odborné služby.

Psychologická, terapeutická i jiná odborná pomoc poskytovaná dle tohoto ustanovení musí být ve vztahu k péči o svěřené děti. Odborná pomoc poskytovaná dítěti v pěstounské péči musí být v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.

2.4. Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě

Zvyšování znalostí a dovedností osoby pečující a osoby v evidenci podle § 5 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, je zaměřeno zejména na:

- získávání nových informací a schopností v oblasti péče o dítě,
- získávání znalostí a dovedností při péči o specifické skupiny dětí, zejména dětí jiného etnika, dětí se zdravotním postižením, sourozeneckých skupin, dětí, které zažily týrání, zneužívání či zanedbávání,
- poskytování péče při změnách spojených se vzděláváním nebo vývojovými fázemi dítěte,
- zvládání krizových situací,
- návrat dítěte do původní rodiny a přechod do náhradní rodiny,
- přípravu dítěte na osamostatňování související se zletilostí a odchodem z náhradní péče, s ohledem na věk dítěte a jeho vývojové a sociální potřeby.

Zvyšování znalostí a dovedností pro osobu pečující nebo osobu v evidenci bude zajišťovat ten, kdo s touto osobou uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče nebo upravil podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností svým rozhodnutím buď sám, nebo prostřednictvím jiných fyzických či právnických osob. Je na odpovědnosti subjektu, který dohodu uzavřel (případně vydal správní rozhodnutí), aby zajistil vzdělávání u odborně způsobilých osob, tedy zejména osob pověřených podle § 48 odst. 2 písm. d), e) nebo f) ZSPOD, případně u subjektů poskytujících akreditované kurzy podle zákona o sociálních službách nebo oprávněných realizovat vzdělávací programy podle jiných právních předpisů.

2.5. Právo na pomoc při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a při realizaci styku rodičů s dítětem v pěstounské péči, včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku.

2.6. Povinnost v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.

Režim kontaktu dítěte s oprávněnými osobami je řešen buď rozhodnutím soudu, nebo v individuálním plánu ochrany dítěte. Pomoc spočívá zejména:

- v přípravě dítěte, oprávněné osoby, osoby pečující nebo osoby v evidenci na kontakt,
- zajištění předběžného kontaktu pečující osoby / v evidenci s oprávněnou osobou,
- zajištění vhodného místa pro kontakt,
- vyhodnocení, zda kontakt probíhá v zájmu dítěte,
- doprovázení dítěte v průběhu kontaktu,
- sledování průběhu kontaktu.

Podpora a pomoc je poskytována i při realizaci jiných forem kontaktu, než je osobní setkání.

I v případě, že dítě není v kontaktu s rodiči ani jinými osobami blízkými, je třeba podporovat rozvoj jeho identity ve vztahu k jeho původu, např. formou zpracování knihy života dítěte. <http://www.mpsv.cz/cs/7711>

2.7. Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě

Rozsah povinného vzdělávání je minimálně 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. Okruhy, na které by se mělo takové vzdělávání zaměřovat, jsou uvedeny v oddíle o právu na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti vzdělávání (viz výše).

Osoby, které se neúčastnily přípravy fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny (např. z důvodu, že se neprovádělo zprostředkování), mohou v rámci této povinnosti absolvovat kurzy s obsahem obdobným přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Je třeba posoudit, v jakých oblastech je třeba, aby si osoba pečující / v evidenci doplnila vzdělání či kompetence. Vzdělávání by mělo mít konkrétní přínos pro osobu pečující / v evidenci ve vztahu k poskytované péči a k potřebám dětí a osob pečujících / v evidenci. Proto je vhodné vytvářet vzdělávací plány a zaměřovat se na ty znalosti a dovednosti, které jsou pro osobu pečující / v evidenci v danou chvíli nejpotřebnější.

Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti lze splnit i osobní odbornou konzultací, která je zaměřena na okruhy, na které by se mělo takové vzdělávání zaměřovat. Za plnění této povinnosti naopak nelze považovat poskytování poradenství podle § 4 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

2.8. Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat výkon dětí

Zákon výslovně stanoví, že **sledování naplňování dohody** podle § 47b odst. 5 ZSPOD provádí **zaměstnanec** poskytovatele. (Na rozdíl od výkonu práv a povinností podle § 47a odst. 2 ZSPOD, které může poskytovatel objednat u jiného dodavatele). Jedná se o jednu z nejdůležitějších činností vykonávaných v rámci dohod o výkonu pěstounské péče. Poskytovatel, který dohody uzavírá, je tedy tím, kdo má významnou roli, protože jeho zaměstnanec je v osobním styku s osobou pečující a s dětmi svěřenými do její péče.

Sledování výkonu pěstounské péče spočívá především v poskytování cílené podpory a v kontrole výkonu pěstounské péče, která především chrání dítě a jeho zájmy, ale i osoby pečující / v evidenci v případech, kdy dochází k vážným problémům při výkonu pěstounské péče, přestože tyto osoby plní kvalitně své povinnosti. Zaměstnanec sledující výkon pěstounské péče je respektujícím partnerem osob pečujících / v evidenci v poskytování pěstounské péče, přitom nepřebírá kompetence pěstounů.

Smyslem pravidelných kontaktů zaměstnance poskytovatele v rámci sledování výkonu pěstounské péče je především poskytnutí „klíčového pracovníka“ osobě pečující / v evidenci, který by měl být obeznámen s problematikou náhradní rodinné péče a kromě základního poradenství a podpory pro náhradní rodiny by měl být také schopen sám nabízet další služby, které rodina potřebuje, zjišťovat, jak jsou naplňovány potřeby svěřených dětí, jak funguje rodinný systém, jaké potřeby mají osoby pečující / v evidenci apod. Během těchto pravidelných kontaktů tak mohou být mapována případná rizika vzniku problémů a včas na ně reagováno.

Podpora osob pečujících / v evidenci spočívá zejména v posilování jejich kompetencí k výkonu náhradní rodinné péče a ve společném plánování dalších služeb pro svěřené dítě a celý rodinný systém.

Zaměstnanec, který sleduje výkon pěstounské péče, je také **v osobním kontaktu se svěřeným dítětem**. Předpokladem k úspěšné práci s dítětem je navázání důvěry. Dítě by mělo rozumět smyslu těchto kontaktů. Nejde o to, aby dítě bylo „pod dohledem“, ale aby mělo známou osobu, na kterou se může v případě jakékoliv potřeby obrátit.

Během kontaktů s dítětem zaměstnanec, který sleduje výkon pěstounské péče, podporuje dítě ve vyjadřování jeho pocitů, přání, obav a potřeb; zjišťuje jeho spokojenost a vyhodnocuje plnění individuálního plánu ochrany dítěte.

Kontakty v rámci sledování výkonu pěstounské péče by měly především probíhat v domácnosti osoby pečující / v evidenci. Návštěvy v rodině jsou nenahraditelným zdrojem informací a umožňují pracovat s dítětem v jeho

přirozeném prostředí. Kontakty mohou probíhat i na jiném vhodném místě, které bude oběma stranám vyhovovat.

Styky nemohou probíhat formálně (nelze tedy akceptovat, že příslušný zaměstnanec se společně s osobou pečující účastnil vzdělávací aktivity). Vždy musí dojít k osobnímu rozhovoru v klidném prostředí v dostatečném časovém rozsahu.

Kromě zaměstnance subjektu, se kterým je uzavřena dohoda, **sleduje především vývoj dítěte** podle § 19 odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí orgán sociálně-právní ochrany dětí dítěte příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte. Zaměstnanci tohoto úřadu jsou povinni navštěvovat rodinu, kde dítě žije, nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců po umístění dítěte a poté v souladu se zájmy dítěte podle potřeby, nejméně však jednou za 6 měsíců. Orgán sociálně-právní ochrany příslušný podle místa trvalého bydliště dítěte je vždy odpovědný za vytváření individuálního plánu ochrany dítěte, sledování jeho naplňování a vyhodnocování situace dítěte a přijímání opatření na ochranu dítěte. Pracuje také s původní rodinou dítěte, zejména v případech, kdy je dítě s rodinou v osobním kontaktu nebo se plánuje návrat dítěte zpět do původní rodiny. Vztah obou pracovníků (ODPOD a dalšího subjektu, který uzavřel dohodu) musí být založen na spolupráci a vzájemné důvěře tak, aby docházelo ke smysluplnému doprovázení pěstounské rodiny a současně její kontroly.

Opakované neumožnění sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče nebo nespolupráce se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí ze strany osoby pečující / v evidenci zakládá jeden z výpovědních důvodů ze strany subjektu, se kterým je dohoda uzavřena. V případě, že osoba pečující / v evidenci tuto povinnost neplní, upozorní ji poskytovatel na možný důsledek tohoto chování a informuje o tom jak orgán sociálně-právní ochrany dětí pěstounů, tak orgán sociálně-právní ochrany dětí dítěte, kteří posoudí, zda neplnění povinností není kontraindikací dalšího trvání pěstounské péče.

2.9. Další ujednání v dohodách

Poskytovatel může osobám pečujícím / v evidenci nabízet i další služby nad rámec zákona. Pokud takové služby přímo souvisí s výkonem pěstounské péče, je vhodné, aby byly také upraveny v dohodě o výkonu pěstounské péče.

3. Poradenství poskytované osobě pečující nebo osobě v evidenci

Poskytovatel je zodpovědný také za nabídku poradenství. Požádá-li osoba pečující / v evidenci o poskytnutí poradenství, je pověřená osoba povinna poradenství poskytnout (§ 48 odst. 2 písm. f ZSPOD).

Poradenství je možné poskytovat v rámci pravidelného osobního styku osoby pečující / v evidenci se zaměstnanci subjektu, který uzavřel dohodu. Jeho smyslem je zejména pomoci osobám pečujícím / v evidenci **posilovat jejich kompetence při péči o svěřené děti**, např. jak posilovat vztahovou vazbu mezi dítětem a osobou pečující, zvládání následků deprivace, traumatu, poruch attachmentu apod. tak, aby osoba pečující / v evidenci byla schopna v co nejvyšší míře naplňovat v každodenním životě potřeby dítěte.

Osoba pečující a osoba v evidenci se mohou se žádostí o poskytnutí poradenství obrátit také na orgán sociálně-právní ochrany dětí dítěte nebo krajský úřad nebo jinou pověřenou osobu.

Osobě pečující nebo osobě v evidenci je trvale nebo dočasně poskytováno poradenství:

- při řešení sociálních nebo psychických problémů,
- při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, zdravím dítěte a s výchovou dítěte,
- při zabezpečení péče o dítě se zdravotním postižením,
- v oblasti vzdělávání dítěte, při výběru a hodnocení možností další přípravy dítěte na budoucí povolání a při výběru vhodného zaměstnání,
- v oblasti nabídky kulturní, sportovní a jiné zájmové činnosti svěřeného dítěte,
- při uplatňování nároků osoby pečující nebo osoby v evidenci a svěřeného dítěte v oblasti nemocenského pojištění, důchodového pojištění, podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci, státní sociální podpory, dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek pro osoby se zdravotním postižením, veřejného zdravotního pojištění a při uplatňování jiných nároků a pohledávek,
- při využívání sociálních služeb,
- v období po přijetí dítěte do rodiny osoby pečující nebo osoby v evidenci,
- v období návratu svěřeného dítěte do původní rodiny,
- při přípravě svěřeného dítěte na odchod z náhradní rodinné péče a při zabezpečení bydlení pro svěřené dítě odcházející z náhradní rodinné péče, při poskytování pomoci dítěti při vyřizování úředních záležitostí, hledání zaměstnání, při hospodaření s finančními prostředky a řešení dalších otázek spojených se vstupem dítěte do samostatného života,
- při jednání s rodiči nebo jinými osobami blízkými dítěti a při udržování a rozvíjení kontaktů dítěte s rodiči nebo jinými osobami blízkými,
- při doplňování jejich odborných znalostí a dovedností.

4. Proces uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče

Práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče, která jsou upravena v § 47a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a podrobně uvedena výše, jsou předmětem dohody o výkonu pěstounské péče, případně správního rozhodnutí, které takovou dohodu nahrazuje. Vždy je třeba práva a povinnosti

individualizovat a konkretizovat ve vztahu ke svěřeným dětem, potřebám rodiny a místním podmínkám v nabídce služeb.

Osoba pečující nebo osoba v evidenci může mít v daném čase uzavřenu pouze jednu dohodu s jedním poskytovatelem, a to i v případě, kdy je současně osobou pečující i osobou v evidenci.

4.1. Postup při uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče (§ 47b odst. 1a 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí)

Primární povinnost navrhnout obsah dohody a její uzavření leží na orgánu sociálně právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností příslušném podle trvalého pobytu osoby pečující / v evidenci. Tzn., že tento orgán je povinen s osobami pečujícími / v evidenci dohodu uzavřít nebo vydat správní rozhodnutí, pokud osoba pečující / v evidenci neuzavře dohodu s jiným poskytovatelem.

V případě, že každý z manželů má trvalý pobyt v jiném správním obvodu, je třeba postupovat dle § 11 odst. 2 správního řádu. Při určení, který úřad by měl dohodu uzavírat, lze přihlížet zejména ke skutečnému bydlišti osoby pečující / v evidenci nebo k trvalému pobytu osoby, která o dítě osobně pečuje nebo která pobírá odměnu pěstouna. Podle § 163 odst. 3 písm. a) správního řádu návrh smlouvy zaniká uplynutím lhůty, která byla pro přijetí určena, pokud v ní návrh smlouvy nebyl přijat (podle § 47b odst. 2 ZSPOD činí 30 dnů ode dne nabytí právní moci příslušného rozhodnutí - např. o zařazení fyzické osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu nebo o svěření prvního dítěte do péče). Tuto skutečnost je tak nezbytné v návrhu na uzavření dohody ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí výslovně uvést. Návrh dohody, který činí orgán sociálně-právní ochrany dětí, musí být písemný.

4.2. Uzavřením dohody s jiným subjektem, než je místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí

Osoba pečující / v evidenci má právo dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřít i s jinými subjekty, než je příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

K tomu však potřebuje souhlas orgánu sociálně-právní ochrany dětí příslušného podle místa trvalého bydliště osoby pečující / v evidenci. V daném případě se nejedná o souhlas ve smyslu § 164 odst. 3 správního řádu, souhlas má povahu vyjádření podle části čtvrté správního řádu (§ 154 a násl.) a při jeho vydání se postupuje podle ustanovení o správním řízení jen v případech vyjmenovaných v § 154 správního řádu a jinak jen přiměřeně. Zejména se neuplatní úprava odvolání, ale postupuje se přiměřeně podle ustanovení o přezkumném řízení.

Souhlas podle § 47b odst. 4 ZSPOD je nezbytnou podmínkou k uzavření dohody s jiným poskytovatelem nežli místně příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Bez splnění této podmínky k uzavření dohody nemůže vůbec dojít, byť by se jí strany cítily být vázány a plnily její ustanovení. Na takovou dohodu nelze vyplácet státní příspěvek na výkon pěstounské péče.

Zvolí-li osoba pečující nebo v evidenci možnost uzavření dohody s jiným partnerem než s orgánem sociálně-právní ochrany dětí příslušným podle místa jejího trvalého pobytu, je třeba tomuto „svému“ orgánu sociálně-právní ochrany dětí doručit úplný obsah uvažované dohody k vyjádření a udělení **předchozího souhlasu**. Teprve po vydání vyjádření podle § 154 a násl. správního řádu je možno dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřít. Je možné, aby k uzavření dohody mezi osobou pečující / v evidenci a pověřenou osobou, např. příspěvkovou organizací obce, došlo na půdě orgánu sociálně-právní ochrany dětí např. při projednávání a aktualizaci individuálního plánu ochrany dítěte nebo při případové konferenci; v takovém případě může být uzavřená dohoda např. jedním z výstupů případové konference a orgán sociálně-právní ochrany dětí může svůj souhlas připojit přímo k dohodě.

Místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí pro účely vydání souhlasu zjišťuje, zda je dohoda v souladu s právní úpravou, tj. zda jsou v dohodě upravena všechna práva a povinnosti podle § 47a ZSPOD, zda je dohoda v souladu s rozhodnutím soudu o svěření dítěte do péče osoby pečující / v evidenci a s individuálním plánem ochrany dítěte, pokud byl zpracován. **Orgánu sociálně-právní ochrany nepřísluší hodnotit detailně ustanovení dohody, požadovat úpravu dalších práv a povinností nad rámec zákona nebo se vyjadřovat k formálnímu členění dohody.** Není nutné, aby dohoda obsahovala úpravu závazků vyplývajících přímo z právní úpravy (není např. třeba výslovně uvádět, že smluvní partner bude podávat místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí každých 6 měsíců zprávu o výkonu pěstounské péče, jak vyplývá z § 47b odst. 5 ZSPOD, nebo povinnost zachovávat mlčenlivost, která vyplývá z § 57 ZSPOD, nebo sdělovat údaje potřebné pro výkon sociálně-právní ochrany orgánu podle § 53 ZSPOD atd.)

Nesouhlasné vyjádření s uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče je možné vydat např. v případě, že osoba pečující / v evidenci je v pracovním nebo jiném obdobném poměru ve vztahu k subjektu, se kterým zamýšlí dohodu uzavřít, nebo je členem jeho statutárního nebo dozorčího či jiného podobného orgánu, zakladatelem uvedeného subjektu, nebo tento subjekt ovládá a lze tu tedy spatřovat kolizi role osoby pečující / v evidenci a sledování výkonu pěstounské péče a současně vzhledem k povaze pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí spočívajícího též v přenesení výkonu státní správy na jiné fyzické a právnické osoby též obecné důvody podjatosti ve smyslu správního řádu. Nesouhlasné vyjádření je možné vydat také, pokud orgán sociálně-právní ochrany dětí shledá úpravu práv a povinností nedostatečnou, nevhodnou či

z jiných důvodů nikoli v zájmu svěřených dětí. Je možné v odůvodněných případech souhlas nevydat, pokud by osoba pečující / v evidenci zamýšlela uzavřít dohodu s takovým subjektem, který nemůže náležitě naplnění práv a povinností při výkonu pěstounské péče zajistit např. z důvodu velké vzdálenosti, nebo zejména v případě obecních úřadů z důvodu nedostatku odborných znalostí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Nevydání souhlasu ve vztahu k pověřené osobě je možné např. v případech, kdy bude probíhat řízení o odnětí pověření nebo kdy by se pověřená osoba dopouštěla takových deliktů na úseku sociálně-právní ochrany dětí, které by zakládaly důvodné pochybnosti o jejich schopnostech zajištění práv a povinností při výkonu pěstounské péče. Nesouhlasné vyjádření je třeba řádně odůvodnit.

ZSPOD zakotvuje povinnost poskytovatele bezodkladně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí o uzavření dohody informovat a zaslat mu opis této dohody.

V případě uzavření dohody s jiným poskytovatelem vzniká tomuto subjektu povinnost jednou za 6 měsíců zpracovat zprávu o průběhu výkonu pěstounské péče a zaslat ji na orgán sociálně-právní ochrany příslušný dle místa trvalého bydliště osoby pečující / v evidenci.

4.3. Přezkoumání souladu dohody o výkonu pěstounské péče s právními předpisy

Soulad dohody s právními předpisy lze přezkoumat z moci úřední podle úpravy obsažené ve správním řádu. Podnět k zahájení přezkumného řízení může dát též osoba pečující / v evidenci do 30 dnů ode dne, kdy se o důvodech přezkumu dozvěděla. Shledá-li správní orgán rozpor dohody s právními předpisy, dohodu o výkonu pěstounské péče zruší. Vzhledem k tomu, že dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou podle § 161 správního řádu, je k provedení přezkumného řízení příslušný správní orgán oprávněný řešit spory z dohody. Tímto orgánem je ve vztahu k obci nebo k obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností krajský úřad, ve vztahu ke kraji Ministerstvo práce a sociálních věcí a ve vztahu k pověřené osobě orgán, který tuto osobu výkonem veřejné správy (tedy uzavíráním dohod o výkonu pěstounské péče) pověřil, tedy příslušný krajský úřad nebo Magistrát hlavního města Prahy.

4.4. Změny dohody

Potřeba změny dohody může vyplynout ze situace v rodině osoby pečující / v evidenci, ze změn individuálních plánů ochrany dítěte svěřených dětí, zejména pak v důsledku přijetí dalších dětí. Změnit obsah dohody je možné stejným postupem jako uzavření dohody. Lze tak učinit pouze písemně a byl-li nezbytný souhlas místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, tj. byla-li

dohoda uzavřena s jiným subjektem než s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, pak je obdobně nezbytný jeho předchozí souhlas.

4.5. Zánik dohody

Dohoda o výkonu pěstounské péče zaniká ze zákona dnem, kdy skončí pěstounská péče (nejpozději tedy dnem zletilosti posledního svěřeného dítěte) nebo dnem vyřazení osoby v evidenci z evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

V případě, že je dohoda uzavřena od svěřením dítěte do předpěstounské péče, trvá i po rozhodnutí soudu o svěřením tohoto dítěte do pěstounské péče.

Možnost výpovědi dohody je upravena v § 47c odst. 2 a 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a souvisejících.

Osoby pečující / v evidenci mohou vypovědět dohodu kdykoliv a bez udání důvodu. Mohou pak uzavřít jinou dohodu nebo vyčkat vydání správního rozhodnutí ze strany místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad nebo pověřená osoba mohou vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče jen:

- pro závažné nebo opakované porušování povinností, ke kterým se osoba pečující / v evidenci zavázala v dohodě o výkonu pěstounské péče,
- pro opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče,
- pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu bez vážného důvodu na straně osoby v evidenci.

Do 30 dnů od vypovězení dohody musí být uzavřena dohoda nová (s jiným poskytovatelem) nebo místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí musí upravit práva a povinnosti správním rozhodnutím. Výpovědní lhůta stávající dohody končí uzavřením dohody nové nebo dnem nabytí právní moci správního rozhodnutí nahrazujícího dohodu o výkonu pěstounské péče. Neměl by tudíž nastat okamžik, kdy by osoba pečující nebo osoba v evidenci byla bez dohody či správního rozhodnutí, tedy bez podpory, pomoci a dohledu.

5. Správní rozhodnutí nahrazující dohodu o výkonu pěstounské péče

Dohoda o výkonu pěstounské péče nahrazuje rozhodnutí o výkonu práv a povinností založených v § 47a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jak předpokládá § 161 odst. 1 správního řádu. Nedojde-li však k uzavření dohody ve lhůtě 30 dnů předpokládané v § 47b odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, zahájí příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí ke dni následujícímu po dni, kdy marně uplynula lhůta k jejímu uzavření, řízení o vydání uvedeného rozhodnutí. Dohodu o výkonu pěstounské péče, ať již s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí nebo s jiným subjektem

uvedeným v § 47b odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, lze uzavřít i po zahájení řízení o vydání rozhodnutí o výkonu práv a povinností založených v § 47a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí; v takovém případě orgán sociálně-právní ochrany dětí řízení o vydání rozhodnutí zastaví.

Z povahy věci plyne, že v řízení o vydání rozhodnutí o výkonu práv a povinností založených v § 47a podle odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí je zapotřebí nařídit ústní jednání, proto se k základní lhůtě pro vydání rozhodnutí, stanovené v § 71 odst. 3 správního řádu, připočítává doba až 30 dnů. Nejzazší termín, v němž by práva a povinnosti založené v § 47a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí měla být upravena rozhodnutím, tak činí 90 dnů ode dne, kdy nastala skutečnost, s níž zákon spojuje možnost uzavřít dohodu, respektive povinnost vydat rozhodnutí, nebyla-li dohoda uzavřena.

Proti správnímu rozhodnutí o úpravě práv a povinností podle § 47a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí lze samozřejmě **podat odvolání**.

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru
rodiny a ochrany práv dětí